

**T.C.
NİŞANTAŞI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİNİN SİYASAL
İKTİDARI ETKİLEME YÖNTEMLERİ VE SİNOP
DERNEKLERİ FEDERASYONU ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Fatih ERDOĞMUŞ

**Enstitü Anabilim Dalı : Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler
Enstitü Bilim Dalı : Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler**

TEZ DANIŞMANI: Yrd. Doç. Dr. Gökhan AK

TEMMUZ 2017

T.C.
NİŞANTAŞI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

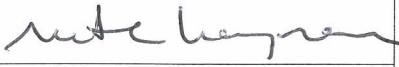

SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİNİN SİYASAL İKTİDARI
ETKİLEME YÖNTEMLERİ VE SİNOP DERNEKLERİ
FEDERASYONU ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Fatih ERDOĞMUŞ

Enstitü Anabilim Dalı : Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler
Enstitü Bilim Dalı : Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler

“Bu tez 06/07/2017 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirligi / Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI	İMZA
Mete Kaan KATIRCI	KABUL	
Larisa MAMMADOVA	KABUL	
Gesthan AK	KABUL	

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Fatih ERDOĞMUŞ

06.07.2017

ÖNSÖZ

Bu tezin yazılması aşamasında, çalışmamı sahiplenerek titizlikle takip eden danışmanım Yrd. Doç. Dr. Gökhan AK'a değerli katkı ve emekleri için en içten teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım. Danışman hocam Bütün süreç boyunca her anlamda yanımda olmuş, desteğini ve katkılarını esirgememiştir. Bu vesileyle başta danışman hocama ve katkılarını esirgemeyen tüm hocalarıma teşekkür ediyorum. Son olarak bu günlere ulaşmamda emeklerini ve haklarını hiçbir zaman ödeyemeyeceğim yakın zamanda kaybettiğimiz babam Halil ERDOĞMUŞ'a ve aileme şükranlarımı sunarım.

Fatih ERDOĞMUŞ

06.07.2017

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	iii
ÖZET	iv
SUMMARY	v
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: SİVİL TOPLUM	3
1.1. Sivil Toplum Kavramı.....	3
1.2. Günümüzde Sivil Toplum Kavramı	7
1.3. Sivil Toplumun Özellikleri	9
BÖLÜM 2: SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİ	12
2.1. Sivil Toplum Örgütleri Kavramı	12
2.2. Türkiye’de Sivil Toplum Örgütleri	16
2.3. Sivil Toplum Örgütleri ve Baskı Grupları	20
2.4. Sivil Toplum Örgütleri ve Çıkar Grupları.....	21
BÖLÜM 3: SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİNİN SİYASAL SÜRECİ ETKİLEME YÖNTEMLERİ	22
3.1. Siyasal Açıdan Etkileme	22
3.2. Meclis Üyeleri Üzerinde Etkileri	23
3.3. Hukuki Yolla Etkileme	24
3.4. Halk Oylaması.....	24
3.5. Rapor.....	25
3.6. İkna Yöntemi.....	26
3.7. Maddi Çıkar Sağlama.....	26
3.8. Kitlesele Eylemler.....	27
3.9. Yürüyüş Eylemleri	27
3.10. Miting Düzenleme.....	28
BÖLÜM 4: SİYASAL İKTİDARI ETKİLEME: SİNOP DERNEKLERİ FEDERASYONU ÖRNEĞİ	29
4.1. Tarihçe.....	29
4.2. Federasyonun Kuruluş Felsefesi	30
4.3. Federasyonun Yönetim Yapısı.....	30
4.4. Üye Dernekler	30
4.5. Federasyonun Çalışma Konuları	31
4.6. Üye Dernekler İle Çalışma, Organizasyon ve Faaliyetler.....	32
4.7. Diğer Sivil Toplum Kuruluşları İle İlişkiler.....	34
4.8. Politika Geliştirme Sürecinde Sinop Dernekleri Federasyonu Örneği	34

SONUÇ	36
KAYNAKÇA	38
ÖZGEÇMİŞ	40

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AKP	: Adalet ve Kalkınma Partisi
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
KASTOB	: Karadeniz Sivil Toplum Kuruluşları Birliği
MHP	: Milliyetçi Hareket Partisi
NGO	: Non-Governmental Organizations
POV	: Private Volunteer Organization
SİNDER	: İstanbul Sinoplular Birliği
SİNDEF	: Sinop Dernekleri Federasyonu
STK	: Sivil Toplum Kuruluşları
STÖ	: Sivil Toplum Örgütleri
TSTK	: Tüm Sivil Toplum Kuruluşları Konfederasyonu

Tezin Başlığı: Sivil Toplum Örgütlerinin Siyasal İktidarı Etkileme Yöntemleri Ve Sinop Dernekleri Federasyonu Örneği.

Tezin Yazarı: Fatih ERDOĞMUŞ

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Gökhan AK

Kabul Tarihi: 06.07.2017

Sayfa Sayısı: v (ön kısım) + 41 (tez)

Anabilim Dalı: Uluslararası İlişkiler **Bilim Dalı:** Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler

Tezimde sivil toplum kuruluşlarının siyasi iktidar ile bağlantılarını ve siyasi iktidarı etkileme usulleri ele aldım. Fakat sivil toplum kuruluşlarının ortaya çıkması, çalışma alanları, iletişim halinde oldukları diğer örgütler, bunların gayeleri ve etkiledikleri alan hakkında bilgi sunusu verilmiş ve siyasi yöneticileri etkileme metotları üzerinde genişçe durulmuştur. Sivil toplum örgütleri, siyasi yönetimi, siyasi yönden kulis metodu ile etkiledikleri için hukuksal metotlar olan halk oylaması yapılarak ve değişik alanlar da raporlar yapıp baskı grubu oluşturarak siyasi yönetimin yaptığı veya yapacağı işlerde etki etmek isterler.

Anahtar Kelimeler: Sivil Toplum Örgütleri, Sivil Toplum Kavramı, Siyasal İktidar, Etkileme Yöntemleri, Dernekler, Sinop Dernekler Federasyonu

Title of the Thesis: The Method of Influence is the Political Power of non-Governmental Organizations and, as an example, the federation of Sinop Associations

Author: Fatih ERDOĞMUŞ **Supervisor :** Assist. Prof. Gökhan AK

Date: 06.07.2017

Nu. of pages: v (pre text) + 41 (main body)

Department: International Relations **Bilim Dalı:** Political Sciences and International Relations

In this study, nongovernmental organizations relations with political power and the ways of influencing it have been examined. In addition, information about the formation of nongovernment organizations formation, their activities, other organizations they interact with their purposes and affects and ways of influencing the political power are emphasized. Nongovernmental organizations can not only influence the political power by lobbying but also can affect them by doing referendum which is a matter of law. They can also affect the decisions made or will be made by political power by preparing a report and making pressure on them.

Keywords: Civil Society Organizations, Civil Society Concept, Political Power, Affecting Methods, Associations, Federation of Sinop Associations

GİRİŞ

Araştırmanın Konusu ve Amacı

Siyasal sistemler, akılcı bir biçimde ve toplumu düzenleyen kural ve kaideler çerçevesinde birey ve devlet ilişkisini daha sağlıklı bir şekilde yürütmek ve bireyin talep ve isteklerini sistemin merkezine ulaştırabilmek için sivil toplum örgütleriyle irtibata geçmek isteyebilirler.

Siyasal sistemlerin görevlerini tarafsız bir şekilde yürütebildiği ülkeler, sistemin içerisinde var olan, nitelik ve nicelik olarak yer alan sivil toplum kuruluşlarının yer aldığı ülkelerdir.

Araştırmanın Önemi

Ekonomi içerisinde yer alan kuruluşlar ve sermaye grupları günümüzde küresel bir düzeye ulaşmıştır. Küresel bir sistemin unsurları haline gelen bu yapılar ile birlikte, devlet ve sivil toplum örgütlerinin aralarında ki etkileşim her geçen gün artmaktadır.

Dolayısıyla sivil toplum örgütlerinin siyasal iktidarı etkilemesi, devleti yöneten erk ile iletişime geçmesi, siyasal iktidarı yöneten politikacılarla iletişim halinde bulunması kaçınılmaz gözükmemektedir.

Sivil toplum sözcüğü ilk kullanılmaya başlandığı yıllarda, bu kavrama daha çok ideolojik mana yüklenmiştir. Bu dönemde Marks sivil toplumu tarif ederken, burjuvazinin işçi sınıfı (proletarya) üzerinde kurmuş olduğu hâkimiyet olarak tanımlarken, Gramsci ise sivil toplum kavramını düşünce, din ve ahlak gibi manalarda kullanmıştır.

Araştırmanın Amacı

Sivil toplum kavramı devlet ve devletin unsurları içerisinde yer almayan, daha çok özel kişiler ile birlikteliği bulunan her şey olarak tanımlanmıştır. Sivil toplum örgütlerinin siyasal iktidarı etkilemeye yönelik çabası iki şekilde ortaya çıkmaktadır. Birincisi siyasal yönden, ikincisi ise hukuki yöndendir. Sivil toplum örgütleri siyasal iktidar

üzerinde bir baskı grubu görevi görmektedir. Bu baskı çeşitli yöntemlerle gerçekleşmektedir. Yerel siyasetin temsilcileri üzerinde örneğin belediye başkanı, başkan yardımcısı ve meclis üyeleri gibi siyasi erk üzerinde siyasi baskı oluşturabilmekte, diğer taraftan ise halk oylaması, rapor düzenleme gibi hukuki yolla baskı kurabilmektedirler.

Bu çalışmada, sivil toplum örgütlerinin asli görevlerini amaç ve hedefleri doğrultusunda doğru bir şekilde nasıl hareket edebilecekleri ve yerel siyaset ya da merkezi siyaset temsilcileri üzerinde toplumun amaç ve çıkarları için nasıl bir rol oynayabilecekleri sorularına cevaplar aranmıştır. Bir baskı grubu olan sivil toplum örgütlerinin bu yönüyle yerel ve merkezi siyaset temsilcileri üzerinde yapıcı ve yol gösterici bir görevlerinin olması gerektiği ve bu anlayışla hareket etmelerinin gerekliliği ileri sürülmektedir.

BÖLÜM 1: SİVİL TOPLUM

1.1. Sivil Toplum Kavramı

Sivil toplum, devletle toplumu oluşturan bireylerin arasındaki bir kademeyi ifade eder. Sivil toplum kavramı siyasal toplum yani devletin dışında kalan, açılan bu boşluğu dolduran alanı ifade etmek üzere de kullanılır. Sivil toplum kavramı gün geçtikçe anlam olarak genişlemekte demokratik ve modern toplumların önemli bir unsuru, siyasal sistemde katılımcı rolü oynayan ve farklılaşmayı temsil eden anlamlarda da kullanılmaya başlamıştır. Bugün sivil toplumun çalışmalarına omuz veren ve destekleyen sosyal ve siyasi sivil toplum örgütlerinin olduğunu gözlemliyoruz.

Sivil toplum örgütleri kavramı uluslararası alanda Non Governmental Organizations (Hükümet Dışı Kuruluşlar) olarak tanımlanmaktadır. Türkiye’de ise bu tür yapıları tanımlamak için “Sivil Toplum Kuruluşları” (STK) veya “Sivil Toplum Örgütleri” (STÖ) kavramları kullanılmaktadır (Çaha, Adem ve Hüseyin, 2013: 13).

Türkiye’de son yıllarda sivil toplum kavramı önem kazanmaya devam etmektedir. Kavrama, genel anlamda her kesim tarafından pozitif bir anlam ve değer verilmektedir. Ancak herkes sivil toplum kavramını gerçek anlam ve manasıyla kullanmamaktadır. Hatta bazı kesim kavrama ters bir anlam yükleyerek, kavram otoriter ya da totaliter bir toplum yapısının unsuru olarak tanımlandı. Sivil toplumun alanını ve içeriğini öyle daralttılar ki siyaset bilimi içerisindeki anlamını neredeyse yitirdi (Edisyon, 2005: 9).

Sivil toplum kavramı, toplumların modernleşme sürecinde iki anlamda kullanılmıştır. Kavrama yüklenen bu iki anlam teorik ve siyasal pratik şeklinde tarif edilebilir. Teorik manada katkı sağlayan çok sayıda düşünür olmuştur. Ancak günümüzde kavramı popüler hale getiren iki düşünür ’dür. Bu düşünürler Hegel ve Gramsci’dir. Bu iki düşünüre göre sivil toplum siyasal toplumun dışında kalan bir alanı ifade etmektedir.

Günümüzde, dünya siyasi pratiği içinde NGO Non Governmental Organizations olarak tarif edilen sivil toplum yapılarını incelediğimizde şu tespitleri yapabiliriz. Siyasal alanın dışında olmaları ve organize yani bir örgüt yapısına sahip olmaları. Artık küresel

dünyada bu tür yapılar bu şekilde tanımlanmaktadır. Bugün sivil toplum örgütü deyince akla bu yapılar gelmektedir. Bu yapıların önemli bir kısmını dini gruplar oluşturmaktadır. Özellikle Amerika’da sivil toplum örgütleri dendiğinde genelde bu dini gruplar akla gelmektedir. Bu yapısal kavramın NGO olarak ifade edilmesinde, dini yapıların Amerika’nın siyasi sistemin içinde büyük rolü olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Seküler yapılar ile dini cemaatler arasında kendilerini birbirlerinden ayıran bir duvar oluşmuştur. Bu keskin ayrılıktan dolayı dini cemaatler “hükümet dışı” bir alanda yer almışlardır. Örneğin Amerika’da bu sivil toplum kuruluşları arasında oluşan keskin ayrılık sonucunda NGO kavramının tanımlanmasında bu grupları yani dini cemaatleri belirtmek için kullanılmaktadır (Edisyon, 2005: 9).

Sivil toplum kavramı için Batı dünyasında tarihsel süreç ve oluşan şartlar içerisinde farklı tanımlamalar yapılmıştır. Türkiye’de ise bir dönem sivil toplum kavramı askeri toplumun bir karşıtlığı olarak tanımlanmış, kavrama yüklenen bu ve benzeri anlamlar asıl anlamının dışına kaymasına yol açmıştır. Oysa sivil toplum kavramı başka tanımlamalarda elit sivil toplum ya da modern sivil toplum olarak da tanımlanmıştır. Edward Shils, sivil toplumu sivillikle tanımlamıştır. Edward Shils, sivillğe basit nezaket, ahlak ve inceliği aşan bir anlam yüklemiştir. Sivillik kavramı bir başkalarının hak ve özgürlüğünü kendisinin hak ve özgürlüğü gibi korumak, bütün insanların aynı hak ve özgürlüklere ve yükümlülüklerle sahip olduğunu kabul etmektir. Dolayısıyla sivillik kavramı kişisel ve yerel menfaat ve çıkarların ortak uzlaşma kültürü etrafında bir araya gelmek olarak tanımlanabilir. Ortak iyi değeri etrafında buluşturmak demektir. Shils’ten sonra da pek çok düşünür sivil toplum kavramının önemine dikkat çekmiş, sivil toplum kavramı ile hürriyet kavramını eşdeğer bulmuşlardır.

Tarih boyunca sivil topluma ilişkin birçok tanımlama ve düşünce ifade edilmiştir. Ancak kavramın bugünkü anlamını almasında Hegel, Marks ve Gramsci gibi düşünürlerin fikirleri etkili olmuştur. Hegel ilk defa sivil topluma ilişkin olarak devlet- toplum ayrımını yapmıştır. Hegel’e göre ekonomik ve sosyal olayların bir zorunluluk içinde piyasa toplumunun meydana getirdiği rekabeti dolayısıyla çatışmanın yaşandığı bir sivil toplum, diğer taraftan da devletin içine entegre olmuş devletle beraber hareket eden siyasal toplum vardır. Hegel’e göre sivil toplumu siyasal toplumun ötesinde bir alanda yer almaktadır. Bazı düşünürler tarafından yapılan sivil toplum siyasal toplum

ayrımına da olumlu bakmamaktadır. Devletin sivil toplum alanına müdahil olması gerektiğini aksi takdirde toplumda etik bozulmaların ve sefaletin meydana geleceğine inanmaktadır.

Marks ise, Hegel'in sivil toplum ve devleti birbirinden ayrılması düşüncesinin yanlış olduğunu, sivil toplumun ekonomik alan içinde bir karşılığı olduğunu öne sürmektedir. Marks, sivil toplumu geçirdiği tarihsel aşamalara rağmen üretici unsurlar tarafından ilişkileri belirlenen bir yapı olarak tanımlar. Marks'ın çizdiği teori göre sivil toplum ve devlet iç içe geçmiş ve bütünleşmiştir. Devleti oluşturan toplum sivil toplum tarafından belirlenmektedir.

Marks'ın sivil toplumu bir alt yapı alanı tanımlamasına karşılık Gramsci, sivil toplumun tam tersi bir şekilde daha üst yapılanma alanı şeklinde tanımlamaktadır. Gramsci'ye göre, sivil toplumun bir alt yapı alanı olarak tanımlanması sendikalizme, siyasal toplum ile sivil toplumun birbirlerine benzer olduğu düşüncesinin de devleti kutsallaştıracağına ve devleti araç değil amaç şekline dönüştüreceğine inanmaktadır.

Sivil toplum ve siyasal toplumun birlikte uyumlu bir şekilde hareket ettiğinde, siyasal toplum sivil toplumun potasında eriyerek yeni bir şekle bürünecek düzenlenmiş topluma geçiş başlayacaktır. Gramsci'ye göre sivil toplum bir anlamda kültürel bir hegemonyadır. Burada hegemonya anahtar bir kavramdır. Çünkü kültürel alan içinde bulunan hegemonya sivil toplumu, siyasal alan içinde ki hegemonya ise devleti meydana getiren bir unsur haline gelmektedir. Gramsci'ye göre sivil toplum ikna yöntemini kullanır. Diyalog kurmaya çalışır. Uzlaşma arar. Oysa siyasal toplum veya devlet denetim mekanizmalarını kullanır. İkna etme yöntemi olarak baskı kurar. Yaptırım uygular. Gramsci'nin bu tanımlamaları devletin anlamını değiştirmiştir. Devletin fonksiyonları arasında ikna etme görevinden çok burjuvazinin emekçileri kontrol altında tutabilmek için kullandığı bir araç şeklinde tanımlamaktadır. Gramsci'ye göre kapitalist ve sosyalist dünya düzenini sivil toplumun etkileyebilecek iki yönü vardır. Sivil toplum, komünizmi katılımcı yönüyle sosyalist bir demokrasiye dönüştürmeye ve kapitalist sistemde ise devlet müdahalesini engelleyerek bir liberalizme doğru kaymasına yol açacaktır (Gümüş, 2014: 531-533).

Günümüzde popüler kavramlar arasında yer alan sivil toplum, sosyoloji alanında da ilgi odağı olmuştur. Sivil toplum, gönüllü insanların bir araya gelmesiyle oluşmuş bir alandır. “Sivil” sözcüğünün kökü Latince "civic" kökünden türetilmiştir ve "yurttaş ya da kenttaş" manasına gelir. “Sivil toplum” ise, Fransızcadaki "société civile"den gelir. Kavramsal anlamlarına bakarak, sivil kelimesinin anlamı aslında vatandaş anlamında kullanılır. Bu anlamıyla da sivil toplum, yurttaşlar topluluğu anlamına gelir. Temel de, sivil toplum nedir dendiğinde iki kriter söz konusu olur. Bunlardan birincisi, devlet işleyişinin dışında olma ikincisi ise, demokratik bir işleyişinin olmasıdır. Genel bağlamda, sivil toplum sivil yönetimin hakim olduğu bir toplum olarak görülür.

Sivil toplumu üç ana başlıkta incelemek mümkündür. Birincisi, Larry Diamon’a ait olan ve sivil toplumu devletten ayıran vatandaşın kendi özgür iradesiyle kurulan düzen olarak izah eden görüştür. İkincisi Ernest Gellner’in yaklaşımıdır. Bu anlayış daha geniş pencereden bakan anlayıştır. Sivil toplumun, aile ya da insanlar ile devlet arasında baş gösteren boşluğu yeniden dizayn eden bir özelliğinin olmasıdır. Bu görüşe göre sivil toplumu oluşturan unsurlar sendikalar, siyasal yapılar, dini cemaatler, baskı grupları ve derneklerden oluşan bir sistemdir. Üçüncü olarak solcu John Keane’nin yaklaşımıdır. Keane’ye göre, sivil toplum, üyelerinin oluşturduğu devletin asli görevlerinin dışında kalan faaliyetlerle, devlet kurumları üzerinde baskı ve denetim uygulamak kaydıyla kendi kimliklerini koruyan ve dönüştüren yapılanmalardır.

Sivil toplum şekillenmesi Sarıbay’da şu şekilde yapmıştır: Alman, Fransız ve İtalyan tipi sivil toplumlar. Alman tipini Hegel ve Marks’ın, Fransız tipini Tocqueville’nin, İtalyan tipini ise Gramsci’nin yaklaşımına dayandıran Sarıbay, sonuç olarak yukarıda tanımlandığı şekle benzeyen bir sivil toplum yapılanmasına atıfta bulunmuştur. Bu durum devletin içinde olan devlete karşı olan ve biraz devletin dışında biraz da içinde olan sivil toplum şeklindedir. Sivil toplumun şekillenmesi bir anlamda üç şekle bürünmüştür. Sivil toplumun yapılanma şekli meselelere bakış açısına, faaliyet alanlarına ve sivil toplum kavramının tanımlanmasına bağlı olarak farklı bakış açıları yaratmıştır. İşin ilginç yanı bu bakış açılarının bir gelenek haline gelmesidir.

Sivil toplumlarda, Marksist-neo marksist, liberal-neo liberal ve muhafazakâr-neo muhafazakâr olup olmama durumu ortaya çıkmıştır. Sivil toplumlar bu sistem içerisinde

alacağı yeri ve durumu yine kendisi belirler. Buraya kadar yazılanlardan çıkarılan sonuca göre sivil toplum, devlet yürütmesinin dışında vatandaşların gönüllü olarak kurduğu birlikteliklerdir. Fakat devlet ile iç içe olduğunu ve bizzat devletin kendisinin yönettiği kurumların olduğunu öne süren görüşlerinde var olduğu bir gerçektir. Sonuçta devletin bir şekilde müdahilliği olsun veya olmasın sivil toplum toplumu etkileyen, dönüştüren, dinamik tutan ve ona hız kazandıran faktördür denilebilir (Talas, 2011: 387).

Antik Yunan düşünürü Aristoteles'in sivil toplumun anlamının bugünkü şeklini almasında büyük katkıları olmuştur. Antik Yunan döneminde sivil toplumun anlaşılmasına başladığını söyleyebiliriz. Aristoteles o günlerde sivil toplumu, "yasalarla belirlenmiş kurallar manzumesi içindeki özgür ve eşit kabul edilen vatandaşların bir siyasal toplumu" olarak tanımlamıştır.

Aristoteles'ten sonra 12. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar Avrupa'da yaşanan gelişmeler, değişim ve dönüşümler sivil toplum kavramının yeniden tanımlanmasına yol açmıştır. Avrupa'da başlayan bu değişimin sebepleri olarak feodalite yapıya olan ilginin azalması, kentleşmenin başlaması, ekonomide yeni argümanların ortaya çıkışı ve yeni bir sınıfın yani burjuvanın hayata olan müdahalesi olarak sayabiliriz.

Bu dönemden sonra seküler anlayışla birlikte yeni bir sivil toplum tanımı ortaya çıkmıştır. Bilgilenme ve bilgilendirme döneminin aynı zamanda hukuk okulunun temsilcilerinden olan Hobbes, Locke ve Rousseau'nun toplum sözleşmesi etrafında devlet ve toplumu yeniden anlatmak istemeleri, sivil toplum kavramını günümüzdeki anlamına daha da yaklaştırmıştır (<http://www.sivilakademi.com/sivil-toplum-nedir/>).

1.2. Günümüzde Sivil Toplum Kavramı

Sivil toplum kavramı etrafında dönen tartışmalar 1980'lerde kavram ve kurum olarak tekrar bir evrime uğramıştır. 1990'larda meydana gelen önemli gelişmeler, önümüzdeki yıllarda sivil toplum tartışmasının yeniden alevleneceğinin bir habercisi olmuştur. Teorik çerçevede vatandaşlık, vatandaşın katılımı, sivil toplum kuruluşları, sivil demokrasi, siyasal alan kavramları yeniden kurgulanacaktır. Yeniden kurgulama

sürecinde bir yanda sivil toplum kavramının tanımlanmasında ve sivil toplum örgütlerinin yapabilecekleri faaliyetler konusunda tam bir teslimiyet ve inanmışlık hâkimdir. Bu yeni anlayışa göre “demokrasi büyük liderler tarafından değil, yetkin ve sorumlu yurttaşlar tarafından güvence altına alınabilir.”

Vatandaşların siyasi bir eylemin öznesi haline gelebilmesi ise ancak sivil toplum kuruluşları ile olabilecektir. Diğer yanda sivil toplum kavramının belirsizliği, zaman ve mekâna göre farklılaşan hassaslaşan geleneğine bağlı olarak sivil toplum düşüncesinin eleştirel tarihi tekrardan yazılmaktadır. Sivil toplum mutlak saf ve özgürlüğün ideal alanı değildir. İçinde tartışılan sivil toplum kavramının mikro dünyasında çok sayıda çatışma ve güç merkezleri, dolayısıyla sömürü, baskı ve dışlama bölümleri vardır. Günlük yaşantımızın pek çok yönü bu güç erkleri içinde ve onların yollarıyla kesişmektedir. Bu çerçevede düşünen Ehrenberg gibi eleştirel düşünörlere göre sivil toplum, bazen ekonomik eşitsizlik, bazen ırk ayrımını desteklemek bazen de baskıcı grupları beslemek gibi demokratik olmayan işlevleri de yerine getirebilir.

Eleştirel yaklaşımın başlangıç noktası sivil toplum kuruluşlarının her zaman demokrasinin pekişmesine hizmet etmeyeceğidir. Her iki bakış açısının ortak noktası, demokrasinin pekiştirilmesi sorununa sivil toplum çerçevesinden yaklaşmasıdır. Dolayısıyla her geçen gün demokrasinin pekiştirilmesi tartışmaları yapılırken özellikle ekonomik açıdan yöneltilen keskin eleştirilere karşın giderek sivil topluma, sivil toplum ile devlet ilişkisine de atıfta bulunmaktadır (Edisyon, 2005: 124-125).

Günümüzde sivil toplum, devlet gibi siyasi bir otoritenin kontrol ve baskısından uzak, kendini yönlendirebilen ve karar alma noktasında özgür, ortak menfaat ve çıkarları için gönüllü örgütlerin çatısı altında bir araya gelerek bu hedeflerini hayata geçirebilen bir alan olarak tanımlayabiliriz. Modern ve çağdaş toplumlarla bütünleşen sivil toplumun, özellikle demokrasiden beslendiği ve geliştiği inkâr edilemez bir gerçektir. Sivil toplum kavramının geldiğimiz noktada ulusal sınırları da aşarak uluslararası bir özellik kazandığı gözlemleniyor. Bu çerçevede sivil toplum kavramının modern toplumlarda sürekli evirildiğini, anlamının yenilendiğini, değişime uğradığını ve geliştiğini görüyoruz (<http://www.sivilakademi.com/sivil-toplum-nedir/>).

1.3. Sivil Toplumun Özellikleri

Günümüzde STK'lar ekonomik, toplumsal, siyasi ve kültürel yaşamın her noktasına değecek, dokunacak genişlikte ve kapsamdadır. Sivil toplum kuruluşlarını genelde dört kategori altında değerlendirebiliriz. Siyasal alanda faaliyet gösteren STK'lar, Kültürel alanda faaliyet gösteren STK'lar, ekonomik alanda faaliyet gösteren STK'lar ve dini alanda faaliyet gösteren sivil toplum örgütleri. Ekonomik alanda faaliyet gösteren STK'lara örnek olarak ticari vakıf ve dernekler, iş ve işçi sendikaları, meslek odaları, esnaf odaları gibi. Bu alanda faaliyet gösteren sivil toplum örgütleri devletin müdahale alanının dışında kalan ticari alanlarda üretim kaynaklarının dağıtılması, para ve finansman, ekonomik amaç ve hedeflerin planlanması, ekonomik araçların mübadelesi gibi konularda faaliyet gösterirler.

Siyasal alanda faaliyet gösteren sivil toplum örgütlerine örnek olarak siyasal ve sosyal hareketler, siyasal amaç için kurulmuş vakıf ve dernekler, düşünce ve fikir kulüplerini verebiliriz. Demokrasinin en önemli ayağını ise sivil toplum örgütlerini içerisinde yer alan siyasi partilerdir. Siyasi partiler bireyler ile devlet arasında ilişkilerde köprü vazifesi gören örgütlerdir. Toplumun talep ve isteklerini örgütleyen ve bunları devlete sunan kurumlardır. Organizasyon yapıları katılımın çokluğundan dolayı güçlüdür. İyi organize olabilirler. Geniş bir katılıma sahiptirler. Gücünü toplumdaki ve onun temsilcilerinden alır. Temel hak ve özgürlükler, insan hakları, demokratikleşme, siyasal katılım alanlarında faaliyet gösteren sivil toplum örgütleri de siyasal alanı omuzlayan bir yapıya sahiptir. Bu tür örgütler siyasal yaşamın gelişmesine, geniş katılıma, demokratik bir alanın oluşmasına ve gelişmesine katkıda bulunurlar.

Kültürel alanda faaliyet gösteren sivil toplum örgütlerine örnek olarak eğitim, sanat, kültür, edebiyat ve spor alanlarında faaliyet gösteren örgütlerdir. Bu örgütler geniş bir yelpazeye sahiptirler. Günlük yaşamın normal akışında ortaya çıkan ve organize olan bir yapıya sahiptirler. Modern demokrasilerde bu tür örgütler kültürel hayatın gelişmesinde, sanat ve kültür etkinliklerinde, sportif faaliyetlerin gerçekleşmesinde önemle bir rol oynamaktadırlar. Demokrasinin gelişmediği ülkelerde bu alanlarda oluşan boşluğu devlet tarafından doldurmaktadır. Böyle olunca bu alanda boşluğu doldurabilecek sivil toplum örgütleri ortaya çıkmamaktadır. Oysa bir kültürün

demokrasiye besleyen özellikleri bireyselleşme, farklılaşma, katılım gibi unsurlardır. Bir kültürün demokrasinin gelişmesine katkı sağlayabilmesi için bu özelliklerin varlığı şarttır. Bundan dolayı siyaset bilimi literatüründe demokrasinin ilerleyebilmesi, kendini geliştirebilmesi için sivil kültürün de gelişmesi gerektiği bazı düşünürler tarafından dile getirilmiştir.

Dini alanda faaliyet gösteren sivil toplum örgütlerine örnek olarak belli cemaatlere ait vakıf ve dernekler, dini gruplar, cemiyetler ve cemaatleri örnek olarak verebiliriz. Modernleşmenin başladığı 16 ve 17. yüzyıldan din ve siyaset ilişkisi siyaset bilimciler tarafından tartışılan bir konudur. Modernleşme Kıta Avrupası'nın bu ilişkiye bakışı dinsel yaşam alının tasfiyesi şeklinde olmuştur. Oysa Anglo Sakson dünyada başlayan ve gelişen modernleşme anlayışı, dinle barışık bir düşünce anlayışına sahiptir. Bu düşünce üzerine inşa edilen Amerikan sistemi dini grupların sistem içerisinde rahatça hareket edebilecekleri bir alan yaratmıştır.

Amerika ve Avrupa ülkelerinde bugün sivil toplumun en önemli ayaklarını dini sivil toplum örgütleri oluşturmaktadır. Özellikle Amerika'da bu tür örgütlerin rahat hareket edebilmelerine, organize olabilmelerine ve faaliyet alanlarına dair önemli serbestiler getirilmiştir. Bu sivil toplum örgütlerinin Amerikan modeli içerisinde ki bakış açısını Amerikalı düşünür Michael Novak, bu modelin iki temel özelliğini şu şekilde açıklamıştır. Birincisi, Amerika'da devletten çok daha fazla bir şekilde sivil toplum kendini geliştirmiştir. İkinci olarak Amerika'da sivil toplumun karşılığı dini STK'lardır. Bugün Amerika ve AB'de dini sivil toplum örgütlerinin devlet ile aralarında ki ilişki son derece gelişmiştir. Bu sivil toplum örgütlerinin Batıda siyasal alana katılımı çok fazladır. Ve müdahillikleri çok göz önündedir. Dini örgütler, siyasal katılımın dışında eğitim ve öğretim, kültür ve sanat vb. alanlarda da aktif bir şekilde faaliyetlerini sürdürmektedirler (Çaha, Adem ve Hüseyin, 2013: 13).

Günümüzde sağlık, eğitim, kültür, insan hakları, çevre, bilim ve teknoloji gibi daha birçok alanda toplumun önemli ihtiyaçlarının karşılanması sadece devletin görevi olmaktan çıkmıştır. Bu toplumsal ihtiyaçların karşılanması, bu ve benzeri toplumsal sorunların çözümlenmesi noktasında çeşitli sivil toplum kuruluşları aktif rol oynayarak büyük bir katkı sunmaktadırlar.

Demokrasinin geliştiği modern toplumlarda sivil toplum örgütlerinin rolü ve etki alanının arttığı yadsınamaz bir gerçektir. Sivil toplum örgütlerinin en önemli özelliği ise gönüllülük esasına dayalı bir şekilde, bireylerin bir araya geldiği ve oluşturduğu örgütler olmasıdır.

Sivil toplum örgütlerinin genel özellikleri ise şu şekilde sıralanmıştır:

- Gönüllülük esasına dayanır.
- Kararlarında hür ve serbesttirler.
- Tek amaçları içinde buldukları topluma hizmet etmektir.
- Yaptıkları hizmetlerin karşılığında maddi bir çıkar beklemezler.
- Hiyerarşik bir yapı değildirler. Esas olan dayanışma ve yardımlaşma birlikteliğidir.
- Devlet direk maddi bir yardımda bulunmaz. (Kamu yararına kurulmuş vakıf ve dernekler hariç)
- Sivil toplum kuruluşları her türlü faaliyetlerini ve çalışmalarına bağlı oldukları mevzuat içerisinde yapmak zorundadırlar.
- Devleti temsil eden siyasi erk ile birlikte kamu yararına ait projelerde birlikte çalışma yaparlar.
- Geliri oluşturan asıl unsur bağışlardır.
- Meslek odaları, sendikalar, vakıf ve dernekler isimleri altında çalışma yapabilirler.

BÖLÜM 2: SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİ

2.1. Sivil Toplum Örgütleri Kavramı

Devlet denetiminin dışında gönüllü yapıların kurmuş olduğu, amaç ve hedefleri bir anlamda siyasi yapıları kullanarak ve yönlendirerek bazı sorunları çözmek olan örgütlere sivil toplum örgütleri diyoruz (Keyman, 2004: 23).

Toplumunu oluşturan insanların, kendi yönetimlerinde söz sahibi olmaları yöntemini içeren demokrasi, modern toplumlarda sivil toplum kuruluşları ile daha işlevsel bir hale gelmektedir. Bireyler kentleşme ve modernleşme sürecinde sivil toplum örgütlerinde aldıkları görev ve sorumluluklar sayesinde demokrasinin de gelişmesine katkı sağlamaktadırlar. Modern toplumlarda sivil toplum örgütleriyle birlikte, gelişen demokrasi problemsiz bir şekilde yürümektedir. Bu anlayışın dışında gelişmediği yani demokrasinin ve modernleşmenin olmadığı Doğu Toplumlarında sivil toplum örgütleri de gelişmemiştir. Patronaj ve nepotizm sivil toplum örgütlerinin ve demokrasinin gelişmesinde en büyük engelleri meydana getirmektedir. Dini öğretiler, ırk ayrımı ve siyasal ya da toplumsal bir öğreti oluşturan yapıların içinde yer alan bireyler patronaj ve nepotizm ile toplumsal bağlarını sürdürmektedirler. Bunun sonucunda toplumun sosyal ve kültürel özelliği her türlü himayeciliği ve kayırmacılığı ön plana çıkarmaktadır (Edisyon, 2005: 145).

Sivil toplum kavramı son zamanlarda oldukça çok kullanılmakta, baskı grupları kavramının bile önüne geçmektedir. Bu önemli ve güncel kavramın tekrar gün yüzüne çıkması sadece ülkemizde var olan bir süreç değildir, bu süreç tüm dünyada kendini hissettirmektedir. Ancak biz burada tekrar ortaya çıkış sebeplerini tartışmayıp kısaca değineceğiz. Feministler, çevreciler, yeşiller, alternatif yaşamcılar vb. gibi sosyal hareketler olarak nitelendirilebilen hareketlerin güçlenerek kendini göstermesi, etkin ve dini kimliklerin güçlü bir biçimde ortaya çıkması gibi etkenler kavramı yeniden ortaya çıkmıştır.

Sivil toplum kavramı, Türkiye’de uzun yıllar bir askeri toplumun karşıtlığı olarak anlaşılmıştır. Sivil toplum kavramı oysaki ilk olarak Batıda ortaya çıkmış ve ilk zamanlar bireylerin menfaat ve çıkarlarını devletin dışındaki alanlarda elde etmek için bu amaçla bir araya gelen örgütlenmeler olarak kabul edilmiştir. İlerleyen dönemlerde sivil toplum kavramı kentleşmenin de başlamasıyla kent hayatının getirdiği görev ve sorumlulukları ifade etmek için kullanılmış, barbar kelimesinin karşıt anlamı olan medeni kelimesi yerine ardından 17 ve 18. yüzyıllarda hürriyet kelimesinin yerine kullanılmıştır.

Kavramın tarihi ve felsefi boyutları ise Hegel ve Marks tarafından kullanılması ve Gramsci’nin kavramın yeniden yorumlayarak yirminci yüzyıla taşıma ile ortaya çıkmıştır. Kısaca tarihi süreç içinde sivil toplum şu üç unsuru daima içinde barındırmıştır. Bunlar (1) Medenilik anlayışı, (2) Batı Avrupa’nın toplumsal tarihinde çok önemli bir sosyal aşama, (3) Tarih felsefesi alanında bir tartışmanın konusu olma özelliğidir. Sivil toplum kavramının tarihi sürecinin derinlemesine incelenmesi bu çalışmanın konusu içinde değildir. Ancak sivil toplum kavramı üzerinden yapılan tartışmaların ana unsuru ekonominin kavramın içinde mi yoksa dışında mı olduğu konusudur. Hegel ekonomiyi sivil toplum kavramının içine almıştır. Marks ise Hegel’in bu konuda yanılmış olduğunu belirterek ekonomiyi kavramın dışında ele almaktadır. Hegel’e göre sivil toplum, devlet ile aile arasındaki ahlakı bir hayat sahasıdır. Devlet ve aile ile ilgili olmayan bütün unsurlar sivil toplumun içindedir. Marks’a göre ise sivil toplum üretim güçlerinin gelişiminin belirli bir düzeydeki ilişkilerini kapsamaktadır. Bu anlamda sivil toplum Marks’a göre altyapıyı teşkil eder. Gramsci’ye göre ise sivil toplum üst yapısal alana aittir.

Keane’e göre sivil toplum devletten bağımsız ve özerk olan, devlet dışı faaliyetlerle iştigal eden gerektiğinde amaç ve hedefleri doğrultusunda devlet üzerinde her türlü baskıyı kurabilen gönüllü olarak bir araya gelmiş ekonomik ve kültürel topluluklardır. Keane’nin bu sivil toplum tanımı hala benimsenmektedir. Sivil toplumu bu çerçevede şöyle tanımlayabiliriz. Devletten özerkliği olan ve çalışmalarını sınırlayabilen birtakım gönüllü örgütler, sendikalar, sosyal gruplar ve baskı gruplarıdır.

Sivil toplum örgütleri, özel ve kamu sermayesi dışında kalan, beşeri sermaye denilen bir örgütlenmeye dayanır. Beşeri sermaye, insanlar arası dayanışmanın vazgeçilmez temel ahlaki değerlerine ve yurttaş olma bilincine karşılık gelmektedir. İnsani yardımlaşma ve dayanışma küçük gibi görünse de etrafta yaşanan günlük sorunlarla ilgili sorumluluk alma, sorunların çözümü hakkında öneriler geliştirebilme beşeri sermayenin en önemli özelliklerindedir. Ayrıca toplumun, sivil toplum kuruluşları ve diğer sosyal hareketler aracılığıyla sorunlarını dile getirip bunlara gerektiğinde ulusal sınırların ötesine geçen işbirliği yoluyla çözüm bulmaya çalışmaları, toplumsal aktörlerin devlet ve toplum ilişkilerinde yeni bir aşamaya varıldığını göstermektedir.

Sivil toplum kuruluşları Birleşmiş Milletler Ana Sözleşmesinde, Non-Governmental Organizations), yani “hükümet dışı kuruluşlar” olarak tanımlanmıştır. Fakat bu ifade “hükümet dışı” sehven “hükümet karşıtı” olarak algılandığı için, ABD’de sivil toplum kuruluşları için, “Private Volunteer Organization” (POV) yani, “Özel Gönüllü Kuruluşlar” ismi ile anılır. Kar amacı gütmeyen gönüllü kuruluşlar “üçüncü sektör” olarak da adlandırılmaktadır (Edisyon, 2005: 156).

Sivil toplum kuruluşlarının Avrupa Birliği içindeki temel özellikleri şu şekilde tanımlanmıştır:

- Yapısal olarak modern ve demokrat olmalı aynı zamanda üyeliği coğrafi bir temele yayılmalı,
- Danışmanlığı tesis etmeli ve belirli bir uzmanlığa sahip olmalı,
- Üyelerinin uzmanlık bilgisine direkt olarak başvuru yapabilmeli, hızlı ve yapıcı bir danışmanlığa sahip olmalı,
- İletişim konusuna önem vermeli ve asgari iletişim koşullarını sağlamalı,
- Avrupa toplumunun çıkarlarıyla uyuşan ve genel olarak AB Anayasası’nın belirlediği çerçevede temel sorun alanlarına yönelmeli,

- Birliğe üye devletler seviyesinde üyeleri olmalı,
- Avrupa Birliği'nin çizmiş olduğu kriterler etrafından hareket etmeli ve üyelerini temsil etmek için gerekli yetkilerle donatılmalı,
- Bağımsız olmalı, dış birimlerden, hükümetlerden veya lobi faaliyetinde bulunan gruplardan talimat almamalı,
- Karar alma mekanizması ve yapısal açıdan demokratik olmalı ve mali açıdan şeffaf olmalıdır.

Genel kabul görmüş sivil toplum örgütlerinin özellikleri ise şu şekilde sıralanmaktadır:

- Amacı kar elde etmek olmamalı,
- Politik ve finansal aktörlerden bağımsız hareket etmek,
- Gönüllülük esasına dayalı olarak organize olmak,
- Bürokrasi dışı esnek bir yapıya sahip olmak,
- Karar ve uygulamalarda halkın katılımını sağlamak,
- Politika ve stratejileri ile mevcut yönetim ve uygulamaları, amaçları doğrultusunda etkileyebilmek,
- Hoşgörü, dürüstlük, tutarlılık, açıklık, saydamlık, yardım severlik ve hizmet anlayışına sahip olmak gibi değerleri benimsemek,
- Sivil toplum örgütlerinin özelliklerinin, örgütlerin toplumdaki yeri ve işlevlerini de belirlediği söylenebilir.

- Sivil toplum örgütleri devlet ile bireyler arasında, sivil toplum yararına çalışan kuruluşlardır. En geniş tanımı ile sivil topluma dayalı bütün demokratik kuruluşlar ve birliklerdir.

2.2. Türkiye’de Sivil Toplum Örgütleri

Türkiye’de sivil toplum kuruluşları özellikle son yıllarda yapmış oldukları etkinlik ve faaliyetler, açıklamış oldukları amaç ve hedefler, siyasal iktidarla ilişkiler gibi konular tartışmalara konu olmuştur. Bu örgütler tarafından metropol şehirlerde gerçekleştirilen miting ve yürüyüşler son dönemde kamuoyunda da ilgiye sebep olmuştur. Zira bu sivil toplum örgütleri siyasal iktidarı yönlendirme ve bazı durumlarda taraf olma, kamuoyu yaratma ve bazı olaylar karşısında yöntem geliştirme iradesine sahip olmaktadır.

Dünyada küreselleşme süreci ile birlikte sivil toplum örgütlerinin organik yapılarında da değişim ve dönüşümler olmuştur. Bu değişimin baş aktörleri Amerika ve Avrupa Birliği gibi algılanmıştır. Küreselleşmenin etkisiyle başlayan bu değişim ulusal egemenliğe verilen önemin azalması, İslamcı partilerin siyasal sistemde iktidar olması, etnik ve kimlik sorununun yeniden ortaya çıkması gibi sonuçları ortaya çıkarmıştır.

Türkiye’de son dönemde bazı sivil toplum örgütleri sahip çıktığı değerlere örnek olarak Türk kimliği ve laiklik hassasiyeti, Cumhuriyet’in kazanımlarından ödün verilmesi gibi konularda hassasiyetlerini ortaya koymak için miting ve yürüyüşler düzenlemektedirler. Bu miting ve yürüyüşlere sivil toplum örgütleri içerisinde yer almayan ancak liberal ve ulusal değerlere sahip yeni orta sınıftan insanların katılımı da göze çarpmaktadır.

Sivil toplum alanında yaşanan bu tür hareketlerin Türkiye’de ki siyasi gelişmelerle yakın ilişkisi vardır. Laik ve laik olmayan ya da başka bir deyişle anti laik kutuplaşma sivil toplum alanına da yansımaktadır. Türk siyasal tarihinde özellikle İslamcı partilerin iktidara gelmesiyle bu ayrımın daha da arttığını söylenebilir. Sivil toplum örgütleri de bu kutuplaşmaya dâhil olmakta ve reaksiyon göstermektedirler.

Seküler kesimin tepkisi Atatürk ilke ve inkılaplarının, Cumhuriyet ile elde edilmiş kazanımların, laikliğin tehdit altında olduğu düşüncesi ile meydana çıkmaktadır. Karşı kesimin savı ise bu endişenin yersiz olduğu, asıl zararın ise seküler kesimin bu yersiz tepkisinden dolayı kutuplaşmanın arttığı, Cumhuriyete ve devlete zarar verdiği yönündedir. Her iki kesim de kesin doğrunun kendi tarafında olduğunu düşünmektedir. Bu durum demokratik kamusal alanın inşa edilmesine hiçbir katkı sağlamamaktadır (Yıldız, 2007: 57).

Sivil toplum örgütlerinin ulusal ve uluslararası alanda siyasi ve ekonomik sistemlerin gelişmesi ve yayılması ile birlikte bu değişim sivil toplum örgütlerine de yansımıştır. Bu ortaya yeni değişim ve dönüşümler sivil toplum örgütlerinin imkân ve kabiliyetlerini artırmıştır.

Türkiye 1950'lere doğru çok partili siyasal sisteme geçti. Sonrasında sivil toplumu iş çevresi ile sendikalar arasındaki sınıf çatışmasının dengelenmeye çalışıldığı bir sistem içerisinde kırılma noktasına taşımıştı. Bu kırılma daha çok siyasetin sembolik alanında gerçekleşmiştir.

Sivil toplum hareketleri bu dönemden sonra elitist bir çizgiden uzaklaşmıştır. Sivil toplum örgütlerinin halk için ortaya konulan bir meşruiyet arayışı ile toplumsal problemlere ilgisi göze çarpmaktadır. Ortaya çıkan bu ilgi ile birlikte siyasal iktidara karşı bir muhalefet, siyaset alanının dışına kayma ve devlet-bürokrasi ile birlikte hareket etme şeklinde biçimlenmiştir. Bunun sebebi siyasal iktidarın sivil toplum hareketlerini temsil etme kabiliyeti ve ortaya çıkardığı değişim karşısında sivil toplum örgütlerinin zayıf kalması aynı zamanda bu örgütlerin siyasal alanı meşru kabul etmemeleridir.

Türkiye'de demokratik bir kamu düşüncesinin karşısında yer alan en büyük engel (özellikle soğuk savaş döneminde) kamusal alandaki temsilin ana unsurunu oluşturan çeşitli kamu faydası kavramlarının ve temsil problemlerinin üstünün kapalı kalmasıydı. Siyasal kamu alanının daralmasına sebep olan şey, sivil toplum kuruluşlarının, aydınların ve uzmanların bir siyasetçi gibi hareket ederek kendi görüş ve düşüncelerini kamu yararı kavramlarını temsil etmekle sınırlandıkları içindir.

Bu dönemde sağ siyasal unsurlar ile meslek odalarında meydana gelen ve gelişen mesleki sivil toplum oluşumlarının benzer bir temsil yapısını paylaştığı söylenebilir. Sendikalar, öğrenci denekleri ve meslek odaları gibi sivil toplum örgütleri etrafında bir araya gelen hareketler, halk adına planlama ve bilim gibi başlıklar altında kendi kamu yararlarının temsili ile sınırlı bir modele dönüşmüştü. Sivil toplum hareketleri bu yeni modele dönüşürken siyasal modeli dönüştürme kabiliyetine haiz değildi.

Türkiye’de sivil toplum hareketleri özellikle soğuk savaş döneminde kamusal alanda kendi tercihlerini ifade ederek bu durumu yeterli gördüler. Oysa siyasetin temsil problemini sorgulamaktan çekindiler. Siyasal sistem içindeki değişim ve dönüşümleri kamu ve sivil toplum arasında kurulan ilişki üzerinden değerlendirmek yanlış olmaz. Sivil toplum örgütlerinin siyasal aktiviteler üzerinde oluşan etkileri modernleştirici bir dönüşüm sağladığı söylenebilir. Sivil toplum örgütlerinin, kamu ilişkileri çerçevesinde siyasal sistemdeki dönüşümlerini iyi analiz etmek lazım. Sivil toplum örgütlerinin siyasal alandaki etkileri mutlak bir dönüşümü gerçekleştirmelidir (Korhan, 2004: 3-4).

Unutulmaması gerekir ki; sivil toplum kuruluşlarının Türkiye’de ilk ortaya çıkış biçimi -80 sonrasında bahsediyorum burada; daha önce de vardı ama dernek diyorduk hepsine –panelcilikle oldu hatırlarsanız. Söz alma hakkı olarak başladı ve o zamanlar inanılmaz bir panelci ve panel furyası vardı her yerde. 1983’ten itibaren her yerde olur olmaz konularda inanılmaz sayıda insanın toplandığı, katıldığı paneller yapılıyordu ve bu panel ihtiyacı, söz söyleme ihtiyacı, kendini resmi sözün dışında ifade edebilme ihtiyacı sivil toplum kuruluşlarının Türkiye’deki oluşumunda büyük ölçüde rolü olan sıkıntının tezahürü olan ihtiyaçtır. Sonra o söndü, iş olağanlaştı. Panel furyasından kurtulduk, fakat arkasından da 1990’larda giderek hızlanan bir sivil toplum hareketliliği yaşandı. Burada devletin müdahale alanıyla ve kendine çizdiği alanla geri kalan -bu adı verelim ona çünkü farklı şeylerden oluşan bu geri kalana bir isim vermek zor- arasındaki sınırın tanımlanması birinci sorun. Son dönemde türban konusunda yaşanan kamu alanı, kamusal alan gibi kamu alanından farklı bir kamusal alan yaratılması gibi sorunlar esas olarak bu sorundan kaynaklanıyor.

Tabi burada ikinci bir sorun var. Türkiye’de devlet dediğimiz olgunun Osmanlı patrimonyalizminden kalma ağırlığı hala söz konusu. Azalan bir ağırlık bu, ama uzun

bir tarihsel bakışla anlaşılabilen bir azalma. Kısa vadede bakıldığında 1995'ler ya da 2000'lerde bir yurttaşın gözünden baktığınızda inanılmaz bir ağırlık olarak algılanabiliyor. Ama otuz sene öncesine baktığınız zaman büyük ölçüde azalmış bir ağırlıktır bu. O patrimonyal devlet geleneğinin kırılması, daha dar bir alana çekilmesi sürecini uzun dönemden beri yaşıyoruz. Bunun hızlandığı son dönemde, bu sürecin hızlandırıcı faktörlerinden bir tanesinin sivil toplum kuruluşları olduğunu söyleyebiliriz (İki Sempozyum: 2004: 40).

Dünyada ve ülkemizde sivil toplum kuruluşlarının temsili demokrasinin yaşadığı sorunlar neticesinde önemi kat be kat artmaktadır. Bu yönelim dünya genelinde devam etmektedir. Ülkemizde ise Avrupa Birliği müktesebatına uyum çerçevesinde sivil topluma yönelik bir kısım düzenlemeler yapılmıştır.

Ayrıca 1996 yılında İstanbul'da gerçekleştirilen Habitat 2 konferansında dile getirilen, kamu ile sivil toplum örgütlerinin ortaklaşa projeler üretmesi ve daha fazla işbirliği çağrısı kabul edilmiştir. Bu konferansta yapılan çağrıya hükümet tarafından verilen olumlu karşılık neticesinde Türkiye'de sivil toplum kuruluşlarının faaliyet ve çalışmalarında önemli gelişmeler olmuştur. Örneğin yakın zamanda yaşanan Adapazarı ve Sakarya depremleri sonrası sivil toplum kuruluşları da devletin yanında bazı görev ve sorumluluklar almıştır.

Türkiye'de sivil toplum kuruluşlarının bazı sorunları bulunmaktadır. Bu kuruluşlar, kamuoyundan yeterli ilgi ve desteği görememektedirler. Bu durum hem katılım sorununu hem de ekonomik sorunları ortaya çıkarmaktadır. Finansman yapıları ve düzenli gelirleri sınırlıdır. İlişki ağları dar kapsamdadır. Sivil toplum yeni yeni gelişmeye ve oluşmaya başladığı için deneyim, bilgi ve tecrübeleri azdır. Diğer STK'lar ile ilişkileri zayıftır. Türkiye'de STK'ların, kendisinden beklenen işlevleri gerçekleştirecek ve bu alanın saygınlığını koruyarak gelişmesini sağlayacak bir potansiyele henüz kavuşmadığını söyleyebiliriz. Oysa Türkiye'de demokrasinin hayatı zenginleştirici bir vasıf ve nitelik kazanması için STK'ların önemli görev ve sorumluluklarla ortaya çıkmasına çok gereksinme vardır (Tarih Vakfı, 2002: 16-17).

2.3. Sivil Toplum Örgütleri ve Baskı Grupları

Sivil toplum örgütleri siyasal iktidar üzerinde dönem-dönem baskı grubu oluşturarak kendi amaç ve hedefleri doğrultusunda yönlendirmeye çalışmaktadırlar. Baskı grupları ile çıkar grupları arasında önemli bir benzerlik vardır. Siyasal iktidarı etkilemeye yönelik çıkar grupları harekete geçtiğinde bir anlamda baskı grubunun yerine geçmiş olurlar. Siyasal iktidarı kendi amaç ve hedefleri doğrultusunda yönlendirme içerisine girebilirler. Baskı gruplarını çıkar gruplarından ayıran diğer bir önemli özellik ise çıkar gruplarının uzmanlığa endeksli gruplar olmasıdır.

Sivil toplum örgütlerini oluşturan dernekler, sendikalar, meslek odaları gibi örgütler siyasal iktidar ile tek taraflı ya da karşılıklı olarak bir çıkar ilişkisine girebilirler. Baskı gruplarının çalışma alanı iletişim, temsil ve denetimdir. Kısaca diyebiliriz ki, siyasal iktidarı kendi hedef ve amaçları doğrultusunda etkisi altına almaya çalışan sivil toplum örgütleri aynı zamanda bir baskı grubunu oluşturmaktadır (Çelik ve Aykanat, 2006: 218-219).

Bir amaç etrafında organize olan bireyler topluluğunun sayısal gücü arttıkça buldukları sistem içerisinde etkileri ve etki alanları da artmaktadır. Türkiye’de sivil toplum örgütleri yerel siyaset ve merkezi siyasette önemli bir aktör haline gelmiştir. Sivil toplum kuruluşlarının yerel ve merkezi siyasetin karar alma süreçleri içerisinde etkin bir şekilde rol aldıkları gözlemlenmektedir. Özellikle iş ve işçi sendikaları, meslek odaları gibi sivil toplum örgütleri siyasal iktidarla dönem-dönem çatışma yaşamaktadırlar.

Bu sivil toplum kuruluşlarının elindeki en önemli kozlar sayısal ve yapısal olarak ulaştıkları güçle doğru orantılıdır. Örneğin son dönemde kamuoyunun gündemine hükümet tarafından getirilen Kıdem Tazminatı Fonu düzenlemesi işçi sendikalarının direnişiyle karşılaşmış ve hükümet tasarımı geri çekmek zorunda kalmıştır (Emini, 2013: 46-47).

Çıkar grupları ile baskı grupları birbirine çok benzemektedir. Ancak baskı grupları siyasal iktidar üzerinde çeşitli metotlarla baskı kurmaya çalışır. Birçok siyaset bilimci

tarafından bu özelliği dolayısıyla çıkar (menfaat) gruplarından ayrı tutulmuşlardır. Çıkar grupları siyasal iktidar üzerinde karar alma süreçleri içerisinde yer almışsa ve bir menfaat ve fayda elde etme çabası içine girmişse bu gruba artık baskı grubu diyebiliriz. Kısaca baskı gruplarının, çıkar gruplarına ait temel özelliklere de sahip olabileceğini düşünebiliriz (Aktan, Ay, Çoban ve Dileyici, 2007: 4-5).

Baskı grupları temsil ettiği grubun çıkar ve menfaatlerini göz önünde bulundurmaktadır. Siyasal iktidarı karar alma süreçlerinde kendi üyelerinin talep ve istekleri doğrultusunda yönlendirir. Baskı gruplarının illa sivil olması gibi bir durum söz konusu değildir. Örneğin üniversiteler ve mahkemeler baskı grupları içerisinde yer alan ve kabul gören resmi gruplardır. Dolayısıyla sivil toplum örgütlerinin de birer baskı grubuna dönüşebileceğini rahatlıkla söyleyebiliriz (Aksoy, 2008: 29-30)

2.4. Sivil Toplum Örgütleri ve Çıkar Grupları

Her grup, çıkar grubu mudur? Bu sorunun cevabı her grubun bir çıkar grubu olmadığıdır. Bir grubun, amaç ve hedefleri doğrultusunda çıkar ilişkisinin ön planda tutulduğu bir sürecin meydana gelmesiyle bir menfaat grubuna dönüştüğü söylenebilir. Bugün oluşan hemşeri gruplarına ya da arkadaşlık gruplarına çıkar grupları diyemeyiz. Özünde çıkar grubu olarak adlandıramayız. Çünkü çıkar gruplarının temel özellikleri uzmanlığa dayalı, siyasal iktidardan talepte bulunmaları, maddi bir çıkar etrafında birleşmeleri şeklinde tanımlanmaktadır.

Çıkar gruplarının bazı durumlarda organize olmadan ve siyasal iktidardan bir talep ve istekte bulunmadan da hareket edebildikleri görülmektedir (Aktan, Ay, Çoban ve Dileyici, 2007: 3-4).

BÖLÜM 3: SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİNİN SİYASAL SÜRECİ ETKİLEME YÖNTEMLERİ

3.1. Siyasal Açıdan Etkileme

Türkiye’de sivil toplum örgütlerinin siyasal iktidar ile ilişkileri, merkez ve yerel siyasetin içinde günden güne artan bir ilişki olarak göze çarpmaktadır. Siyasal karar alma süreçlerine zaman zaman katılım sağlayan sivil toplum örgütleri bu süreçlerin içerisine direk girebilmektedirler.

Sivil toplum örgütleri siyasal iktidar tarafından kamu politikaları belirlenirken aktif rol almaktadır. Bu politikaların uygulanması safhasında sivil toplum örgütleri denetim ve inceleme görevlerini de yerine getirmektedir. Bu gibi durumlarda bir baskı grubu oluşturan sivil toplum örgütlerinin elbette ki temel görevi bu değildir. Sivil toplum örgütlerinde daha çok kamusal alanda hizmet verme fikri ağırlık gösterir. Bu tür sivil toplum örgütlerine üniversiteler, meslek odaları, işçi ve işveren sendikaları ve bazı vakıflar örnek verilebilir. Bu tür örgütler her ne kadar birer baskı grubu olarak gözükseler de asıl amaçları kamu hizmeti verme, siyasi, ekonomik, sanatsal ve kültürel alanlarda faaliyetlerde bulunmaktır.

Sivil toplum örgütlerinin yerel ve ulusal sorunların çözümü noktasında siyasal iktidar üzerinde baskı kurarak görüş ve önerilerde bulunma, rapor tevsiki ve projelere dâhil olma şeklinde karar süreçlerine katılımları olmaktadır. Sivil toplum örgütlerinin denetleme ve hesap sorma görevleri de bulunmaktadır. Devletin şeffaflık ilkesi gereği yapmış olduğu faaliyetlerden dolayı hesap verme sorumluluğu bulunmaktadır. Sivil toplum örgütlerinin siyasal iktidarı denetleme ve hesap sorma gibi görevlerinin de bulunduğu söylenebilir.

Sivil toplum örgütleri bir siyasi parti ile direk iletişime geçerek iktidar olabilmesi için her türlü desteğin verilmesi yönünde karar alabilirler. Bir siyasi partiden yana taraf olarak bu siyasi partiye oy verebilir ve üyelerinin de oy vermesini isteyebilirler. Çıkarılacak bir yasa ile ilgili olarak yasanın iptal edilmesi yönünde ya da onaylanarak

yasalaşması konusunda karar alma süreçlerine dâhil olabilirler. Tüm bu faaliyetlerin sivil toplum tarafından yapılmasının sebebi siyasal iktidar üzerinde baskı kurarak yöneticilerinin veya üyelerinin amaç ve hedefleri doğrultusunda yönlendirme yapabilmektir (Çelik ve Aykanat, 2006: 219).

Sivil toplum örgütleri panel, sunum, toplantı, eğitim seminerleri gibi organizasyonlar düzenleyerek kamuoyuna ve üyelerine yönelik faaliyetlerde bulunmaktadır. Konuşmacı olarak akademisyenler, yargı mensupları, gazeteciler, siyasal iktidar ya da muhalefet temsilcileri olabilmektedir. Bu tür faaliyetlerin düzenlenmesindeki amaç genelde siyasal iktidar üzerinde baskı kurup yönlendirme yapabilmektir.

Sivil toplum örgütleri siyasal iktidarı etkilemek ve yönlendirebilmek için bazı durumlarda gösteri ve yürüyüş, miting, imza kampanyası, rapor yayınlama, sivil itaatsizlik ve pasif direniş eylemleri gibi yöntemleri kullanabilmektedirler (Emini, 2013: 46-48).

Sendikalar, siyasi iktidarı etkileyen ve karar alma süreçlerinde aktif rol alabilen güçlü sivil toplum kuruluşlarıdır. Örneğin Türkiye’de 12 Ekim 1975 tarihinde, ara seçimlerde Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu açık bir şekilde bir siyasi partiye oy verilmesi çağrısı yapmıştır. İngiltere’de sendikaların İşçi Partisi vasıtasıyla çalışmalarını sürdürmeleri ve lobi faaliyetinde bulunmaları başka bir deyişle kamu simsarlığı yapmaları siyasal açıdan iktidarı etkilemeye bir örnektir (Bayram, 2015: 123)

3.2. Meclis Üyeleri Üzerinde Etkileme

Sivil toplum kuruluşları yerel ve merkezi siyaset içinde de etkilidirler. Yerel siyasette belediye başkanı, başkan yardımcıları ve meclis üyeleri üzerinde baskı grubu oluşturabilmektedirler. Siyasal iktidar tarafından alınacak kararlara ilişkin olarak talep ve istekleri doğrultusunda yönlendirmek için karar alma süreçlerinin içine dâhil olmaktadır. Ayrıca merkezi siyasetin içerisinde de aynı durum gözlenmektedir. Yasama ve yürütme de güç erkleriyle iletişime geçmekte, kendi hedef ve amaçları doğrultusunda yasaların çıkarılmasını ya da ret edilmesini sağlayabilmektedirler. Bu

davranışları gösterirlerken özel ajanlar kullandıklarında bir anlamda lobicilik yaptıklarını da ifade edebiliriz (Çelik ve Aykanat, 2006: 220).

3.3. Hukuki Yolla Etkileme

Sivil toplum kuruluşlarının siyasi iktidarı etkileme yöntemlerinden biri de hukuki kanalları kullanmalarıdır. Modern toplumlarda halkın demokrasiye ve siyasal sisteme katılımı daha geniş olmaktadır. Demokrasinin gelişmiş olduğu ülkelerde siyasal iktidar bu katılım önemser ve önündeki her türlü engeli aşmak için çaba gösterir. İşte halkın bu katılım siyasal sisteme girdi olarak yansır.

Sivil toplum kuruluşlarının devlet idaresinde küçümsenemeyecek bir işlev gördükleri muhakkaktır. Örneğin Amerika Birleşik Devletlerinde görünmez hükümet veya tahtın arkasında erk şeklinde tanımlanmaktadır. Örnekten de anlaşıldığı gibi günümüzde artık sivil toplum kuruluşlarının siyasal sistem içindeki etki alanı açıkça ortadadır. Ve bu etkinlik artarak devam etmektedir (Çelik ve Aykanat, 2006: 221).

Sivil toplum örgütleri, kanun koyucu tarafından hazırlanan bir yasanın kabulü veya reddi için merkezi siyasetin temsilcileri olan milletvekilleri ile temas kurarlar. Kurulan yetkili komisyonları ikna etmeye çalışırlar (Emini, 2013: 47).

3.4. Halk Oylaması

Halk oylaması iki şekilde olmalıdır. Birincisi isteğe bağlı, İkincisi zorunlu olma. Çıkarılacak bir yasa hakkında, halkın görüşü alınabilir veya halk bunu talep edebilir. Ya da halk siyasi iktidar tarafından kamuoyuna getirilen bir konuyu halk oylamasına götürülmesini talep edebilir. Tam tersi bir durumda tezahür edebilir. Sivil toplum kuruluşları baskı grubu şeklinde siyasal iktidardan halk oylaması yapması için baskı kurabilir. Ya da siyasal iktidarın isteği bir halk oylamasının iptal edilmesi için baskı oluşturabilir (Çelik ve Aykanat, 2006: 221).

Yerel siyasetin içerisinde çeşitli demokratik katılım araçları bulunmaktadır. Bunlardan biri de halk oylamalarıdır. Ayrıca yerel kamu yoklamaları, yerel kamusal araştırmalar

gibi katılım araçları bulunmaktadır. Uluslararası düzeyde her ülkenin koşullarına ve ihtiyaçlarına göre bu katılım araçlarına siyasal iktidarlar tarafından başvurulmaktadır. Sivil toplum örgütleri tarafından halk oylamalarında siyasal iktidara karşı bir baskı oluşturulabilmektedir. Oylamanın yanında ya da karşısında bir durum alabilmektedirler. Sivil toplum örgütleri, genelde yerel yönetimler tarafından gerçekleştirilen bu halk oylamalarına lobi çalışmaları yaparak aktif olarak katılım sağlamaktadırlar (Çevikbaş, 2008: 71-74).

3.5. Rapor

Sivil toplum örgütleri halkın sosyal, kültürel veya finansal açıdan sıkıntıları talep ve isteklerini raporlayıp siyasal iktidara sunabilir. Halkın sıkıntı duyduğu bu tür alanlarda araştırma içerisine girip bunları raporlamak demokratik kurum ve kuruluşların üstüne alması gereken sosyal bir sorumluluktur. Hazırlanacak bu raporlarda teşhis ve tespitler yapıp sıkıntıların çözümü noktasında öneriler de bulunulmalıdır.

Ülkemizde sivil toplum kuruluşlarının yapmış olduğu bu tür raporlara dair örnekler mevcuttur. Demokratik Standartların Yükseltilmesi Paketi, Türkiye’de Demokratikleşme Perspektifleri, Memur Yargılaması Hakkında, Ombudsman (Kamu Hakemi) Kurumu İncelemesi, Dernekler Kanunu Taslağı ve Yerel Yönetimler Taslağı bu tür raporlara birer örnektir (Çelik ve Aykanat, 2006: 221-222).

Sivil toplum örgütleri özellikle basın yoluyla, hazırlamış oldukları raporları kamuoyuyla paylaşırlar. Böylece siyasal iktidar üzerinde baskı kurmaya ve yönlendirmeye çalışırlar. Siyasal iktidara hazırlanan bu raporlarla konuya ilişkin önerilerini sunmaktadırlar (<https://www.mevzuatdergisi.com/2003/09a/02.htm>).

Bir konuya odaklanmış sivil toplum kuruluşlarının ilgili konu ile ilgili yerel-ulusal sorunların çözümü için teklif götürme, görüş öneri veya rapor sunma ve proje geliştirme yoluyla da politika belirleme sürecine katılımları söz konusu olabilmektedir (Emini, 2013: 47).

3.6. İkna Yöntemi

Sivil toplum kuruluşlarının siyasal iktidarı etkileme yöntemi olarak kullandıkları ikna yöntemi sivil toplum kuruluşları tarafından çokça tercih edilen bir yöntemdir. Üyelerinin çıkarlarını korumak adına sivil toplum temsilcileri siyasal iktidar içerisindeki aktörleri ikna etme yöntemine gitmektedirler.

Milletvekilleriyle, bürokratlarla, belediye başkan ve yardımcılarını ile meclis üyelerini ikna yoluyla baskı kurarak ilgilendikleri konular ile ilgili olarak toplantı, araştırma, rapor vb. faaliyetlerde bulunarak haklı olduklarını ispat etmeye çalışırlar.

Bu gün genellikle bu yöntem kullanılmakta, özellikle üst düzey yöneticiler ulusal ya da uluslararası istişare toplantılara katılarak, sivil toplum kuruluşları sivil toplum teşkilatları da onları ikna etmeye çalışmaktadır (Çelik ve Aykanat, 2006: 222).

İkna yönteminin asıl amacı, etkilemek ve yönlendirmek istenen merkezi, istek ve taleplerin doğru ve haklı olduğuna inandırmaktır. Burada hedeflenen amaç, talep edilen isteklerin kamu yararına gibi gösterilmeye çalışılmasıdır. Siyasal iktidar, hazırlanan yazılı dokümanlarla örneğin rapor, akademik çalışmalar, yayınlar, anketler ve benzeri araştırma sonuçları ile sivil toplum örgütleri tarafından ikna edilmeye çalışılır (http://www.akademiktisat.net/calisma/kamu_yonetim/baski_grup_ekaplan.htm).

Sivil toplum örgütleri içerisinde ticaret odaları, meslek odaları ve sendikalar gibi büyük çaplı sivil toplum örgütleri tarafından kullanılan bir yöntemdir. Bu örgütler siyasal iktidara çeşitli rapor, proje ve araştırma dokümanları sunarak etkilemeye çalışırlar (<https://www.mevzuatdergisi.com/2003/09a/02.htm>).

3.7 Maddi Çıkar Sağlama

Sivil toplum kuruluşları siyasal iktidarı maddi çıkar elde etme yöntemi ile etkilemeye çalışırlar. Bir siyasi partiye nakdi olarak ya da gayrimenkul ve türevleri şekilde bağışta bulunarak partiyi etki altına almayı hedeflerler.

Mecliste yasallaşacak bir kanun tasarısı ile ilgili onanması ve iptal edilmesine karşılık siyasal iktidar temsilcileri ile iletişime geçerek istekleri doğrultusunda çıkmasını sağlamak için uğraşırlar. Bunu yaparken de siyasal iktidar temsilcilerine maddi ve manevi yönden bağlama çabası içindedirler (Çelik ve Aykanat, 2006: 222).

Sivil toplum örgütleri seçim öncesi bir partiye para ve diğer şekillerde bağış ve yardımda bulunabilirler. Buradaki amaç desteklenen partinin iktidar olmasına yardımcı olmak ve iktidara gelmesinden sonra da iktidar üzerinde etkili olmaya çalışmaktır (Arsava, 2006: 17)

3.8 Kitlesele Eylemler

Sivil toplum kuruluşlarının siyasal iktidarı etkileme yöntemlerinden biri de kitlesele eylemler düzenlemektir. Kitlesele eylemler sivil toplum kuruluşları açısından son çaredir diyebiliriz. Siyasal iktidarla her türlü yöntem başvurulmasına rağmen hiçbir sonuç alınamaması durumunda sivil toplum kuruluşları son çare olarak kitlesele eylemler düzenlerler. Başka bir deyişle siyasal iktidarla artık çatışma ve inatlaşma başlamış durumdadır. Sivil toplum kuruluşlarının en son çare olarak başvurdukları bu yöntem uygulama alanı açısından sıkıntılı, zor ve güç bir yöntemdir. Sonuç almak bakımında ise, en etkili yöntemlerden biridir diyebiliriz (Çelik ve Aykanat, 2006: 223).

Türkiye’de özellikle işçi sendikaları grev eylemleri başlatarak siyasal iktidar üzerinde baskı kurmaya çalışırlar. İşçi sendikaları tarafından gerçekleştirilen bu yöntem özellikle yasama organı üzerinde sonuçları açısından en etkili yöntemlerden biridir (<https://www.mevzuatdergisi.com/2003/09a/02.htm>).

3.9. Yürüyüş Eylemleri

Sivil toplum kuruluşlarının sıkça başvurduğu bir yöntemdir. Çoğunlukla işçi sendikaları tarafından kullanılan bu yöntemdir. STK’ların siyasal, kültürel, ekonomik ve sosyal taleplerine karşı siyasal iktidar tarafından olumsuz cevap verilmesi veya kayıtsız kalınması durumunda, sivil toplum kuruluşlarının savundukları ve talep ettikleri konu hakkında haklılıklarını ispatlamak ve halkı taraf olarak yanlarına çekebilmek için

yaptıkları yürüyüş ve gösterilerdir. Ülkemizde sivil toplum örgütleri tarafından sıklıkla başvurulan bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. Siyasal iktidarı yapmak istedikleri bazı uygulamalardan vaz geçirmek için kullanıldığı görülmektedir (Çelik ve Aykanat, 2006: 223).

Sivil toplum örgütleri gerçekleştirdikleri eylem ve yürüyüşler ile siyasal iktidarı etkilemeye çalışır. Bu eylemlerin asıl hedefi siyasal iktidarı uyarmak ve kendi amaçları doğrultusunda hareket etmesini sağlamaktır.

Burada sivil toplum örgütleri, öncelikle üyelerini ve kamuoyunu iyi bir şekilde organize ederek ve harekete geçirerek toplumsal güçlerini kullanırlar (http://www.akademiktisat.net/calisma/kamu_yonetim/baski_grup_ekaplan.htm).

3.10. Miting Düzenleme

Sivil toplum kuruluşları başvurdukları yöntemlerden biri de mitingdir. Mitingde gaye, halkın ilgili sıkıntılar karşısında bilgilendirilmesi ya da duyarlı hale getirmektir. Mitingler, siyasi sisteme karşı girdi olabileceği gibi, destek şeklinde de olabilir. Sivil toplum kuruluşları, benimsedikleri ideoloji karşısında yeni bir değişik akım oluşması durumunda miting yaparlar (Çelik ve Aykanat, 2006: 224).

Siyasal iktidarı etkilemek isteyen sivil toplum örgütleri toplu eylemler gerçekleştirerek siyasal iktidarı etkilemeye çalışırlar. Bu toplu eylemler miting ve gösteri düzenlemek suretiyle ortaya çıkar. Genelde bu tür eylemlerin ortaya çıkma sebebi siyasal iktidarın sivil toplum örgütlerinin istek ve taleplerine karşı duyarsız kalmasıdır (<https://www.mevzuatdergisi.com/2003/09a/02.htm>).

BÖLÜM 4: SİYASAL İKTİDARI ETKİLEME: SİNOP DERNEKLERİ FEDERASYONU ÖRNEĞİ

4.1. Tarihçe

İstanbul'a göç etmiş olan Sinopluların yaşadıkları sorunlar ve hemşeri grubu olarak teşkilatlanmış bir yapıya olan ihtiyaçları, yaşadıkları anakent İstanbul'da sivil toplum örgütlenmesi olarak ortaya çıkmıştır. Sinoplular kurmuş oldukları bu hemşeri dernekleri vasıtasıyla, toplu halde organize olabilmek, birlikte hareket edebilmek, genelde ve yerelde yaşamış oldukları sorunları birlikte çözebilmek için örgütlenme içerisine girmişlerdir.

Bu amaç ve hedefler doğrultusunda İstanbul'da, yüze yakın Sinop ilini temsil eden hemşeri dernekleri kurulmuştur. Öncelikli olarak İstanbul'da akabinde memleketlerinde yaşayan hemşerileri için, projeler üretmek, hemşerilerinin istek ve taleplerine yardımcı olmak ve benzeri amaçlar doğrultusunda biraya gelerek sivil toplum örgütlenmesi yoluna gitmişlerdir. Gönüllülük esasına dayanan bu yeni oluşum Sinoplu hemşeri dernekleri, ilk olarak İstanbul Sinoplular Birliği'ni kurmuşlardır.

Akabinde Medeni Kanunu'nda yapılan yeni düzenlemenin ardından Avrupa yakasında yine bu hemşeri dernekleri tarafından Sinop Dernekleri Federasyonu kurma çalışmaları başlamıştır. Nihayetinde 2004 yılı Kasım ayında, İstanbul'da Avrupa yakasında Sinop Dernekleri Federasyonu kısa adı SİNDEF kurulmuştur. Federasyonun kuruluş yıllarında kayıtlı dernek sayısı 20 iken, bugün bu sayı 100'e yaklaşmıştır.

2012 yılının Aralık ayında Sinop Dernekleri Federasyonu tarafından, Federasyonun Gençlik Kolları kurulmuştur. Gençlik Kolları Başkanlık seçimi, atama yoluyla yapılmayıp seçimli kongre şeklinde gerçekleştirilmiştir. Federasyonun gençlik kolları kongresine, dönemin Avrupa Birliği Bakanı Egemen Bağış, AKP, MHP, CHP Milletvekilleri, Belediye Başkanları, siyasi partilerin ilçe başkanları katılmıştır. Kongrede 2 aday yarışmıştır. Böylece Federasyonun ilk gençlik kolu başkanı kongre yapılarak seçilmiştir. 2014 yılında ise Federasyon tarafından bu kez Kadın Kolları kurulmuştur.

4.2 Federasyonun Kuruluş Felsefesi

Federasyonun kuruluş felsefesi, kendi hemşerileri arasında herhangi bir ayırım gözetmeksizin, milli ve manevi değerler ışığında, ortak menfaat ve çıkarlar doğrultusunda, birlikte hareket ederek Sinoplu hemşeri derneklerini tek bir çatı altında toplamak ve birleştirmektir.

Ayrıca, bir kısım sivil toplum kuruluşları ile irtibata geçerek Konfederasyon, Federasyon, Dernekler, Siyasi Partiler, Vakıflar, Yerel İdareler ve Uluslararası Kuruluşlar ile tüzüğün ve meri mevzuatın ön verdiği ölçüde birlikte hareket etmek ve iş birliği yapmaktır.

4.3. Federasyonun Yönetim Yapısı

Sinop Dernekleri Federasyonu yönetim kurulu, 15 asil ve 15 yedek olmak üzere toplam 30 kişilik bir yönetim kurulundan oluşmaktadır. Denetleme Kurulu 6 kişiden oluşmakta olup, bunların üçü asil ve üçü yedek üyedir. Federasyonda Meclis Başkanlığı makamı bulunmaktadır. Meclis Başkanı seçimle işbaşına gelmektedir. Seçilen Meclis Başkanı Meclis toplantılarını kendi gibi seçilmiş meclis divanı üyeleri ile birlikte yönetmektedir. Ayrıca Federasyonun Yüksek İstişare Kurulu bulunmaktadır. Bu Kurul, danışma kurulu vasfındadır. Üyeleri genelde akademik ve mesleki kariyeri bulunan ve Federasyonun kurucuları arasında yer almış kimselerden oluşmaktadır.

Federasyonun yapısı içinde ayrıca Komisyonlar kurulmuştur. Bu Komisyonlar, dernekler tarafından gelen talep ve isteklerin rahatça karşılanabilmesi için görev dağılımı yapılarak kurulmuştur. İnsan Kaynakları Komisyonu, Yerel Yönetimler Komisyonu, Sağlık İşleri Komisyonu bu komisyonlara birer örnektir.

4.4. Üye Dernekler

Federasyona üye yüze yakın dernekten, tamamına yakını Avrupa yakasında bulunmaktadır. Anadolu yakasında bulunan üye dernek sayısı beştir. Bunun sebebi ise Anadolu yakasında bulunan Sinop İli ve İlçesi Kültür ve Yardımlaşma Derneği'dir. Bu dernek, bir İl Derneği olması hasebiyle Anadolu yakasında bulunan Sinop İlçe derneklerini bünyesinde toplamaktadır. Bu İl Derneği ile geçmişte varılan mutabakat

sonucunda Sinop Dernekleri Federasyonu, İstanbul'un Anadolu yakasında bulunan Sinoplu hemşeri derneklerin üyeliğine yönelik bir çalışma yapmamaktadır. Ancak kendi isteği ile üye olmak isteyen dernekler olursa Federasyona üyelikleri, bu İl Derneği ile mutabık kalınarak kabul edilmektedir. Bugün Anadolu yakasında faaliyet gösteren ve Federasyona üyeliği kabul edilmiş olan bu beş derneğin üyeliği, varılan mutabakat sonucunda gerçekleştirilmiştir.

Avrupa yakasında, neredeyse İstanbul'un her ilçesinde Federasyona üye bir Sinop hemşeri derneği bulunmaktadır. Sarıyer, Küçükçekmece, Çatalca, Eyüp, Beşiktaş, Şişli, Arnavutköy, Bağcılar, Başakşehir ve Esenler gibi ilçeler bunlara örnektir. Bazı ilçelerde üye dernek sayısı birden fazladır. Örneğin Küçükçekmece'de Federasyona üye 12 adet Sinop hemşeri derneği bulunmaktadır.

4.5. Federasyonun Çalışma Konuları

SİNDEF'in kendisine üye olan derneklere ve hemşerilerine yönelik sürdürdüğü faaliyetler ise şekildedir:

- Seminer, konferans, kurs ve eğitim programları düzenlemek,
- Kütüphaneler, okuma salonları, bilgi evleri oluşturmak ayrıca kitap, dergi ve bültenler çıkarmak,
- Faaliyetlerin sürekliliğini sağlamak maksadı ile demirbaş, kırtasiye malzemelerinin tedarikini sağlamak ve sağlıklı bir çalışma ortamının oluşmasına öncülük etmek,
- Yardım ve bağış toplama çalışmalarını organize etmek. Yurt dışı ve yurt içi bağışların kabulünü ve alınmasını sağlamak,
- Gerekliğinde ticari ve iktisadi işletmeler kurulmasını sağlamak,

- Lokal, sosyal ve kültürel tesisler inşa etmek ve açmak,
- Sinema, tiyatro, konser, spor, yayla şenlikleri gibi sanatsal ve kültürel aktivitelerin düzenlenmesi sağlamak,
- Taşınır, taşınmaz gayrimenkuller üzerinde aynı hak tesis etmek, satma ve kiralama işlemlerini yapmak,
- Konfederasyon ve vakıf kurmak, kurulmuş bir Konfederasyona katılım için akar almak,
- Uluslararası projelerde yer almak, yurt dışındaki sivil toplum kuruluşlarına üye olmak ve çalışmalarına iştirak etmek,
- Kamu Kurum ve Kuruluşları ile birlikte ortak proje üretmek, etkinlikler düzenlemek,
- Temsilcilikler açmak,
- Diğer sivil toplum kuruluşları ile ortak Platformlar oluşturmak.

4.6. Üye Dernekler İle Çalışma, Organizasyon ve Faaliyetler

Sinop Dernekleri Federasyonu seminer, konferans ve panel gibi eğitim çalışmalarını özellikle derneklerin içinde bulunan gençlere yönelik olarak düzenlemeye devam etmektedir. Bugüne kadar yapılan eğitim faaliyetleri şu şekildedir:

- Miraç kandili programı,
- Soma Şehitleri için mevlit programı,
- Çanakkale Destanı tiyatro gösterisi,

- Nükleer Santral bir zorunluluk mu? Panel,
- Kentsel Dönüşüm, Konuşmacılar Küçükçekmece Belediye Başkanı Aziz Yeniay ve Yrd. Doç. Dr. Melikşah Yasin.
- Terörün dünü ve bugünü, konuşmacılar Emekli Askeri Hâkim, eski milletvekili ve yazar Faik Tarımcıoğlu,
- Gençlik ve Sivil Toplum konulu panel, konuşmacılar İHH Başkanı Av. Bülent Yıldırım ve İnsan ve Medeniyet Hareketi Başkanı Mehmet Güney,
- SİNDEF Gençlik Kolları Başkanlığı Kutlu Doğum Haftası,
- Dernekler arasında Futbol Turnuvası,
- Dernek piknikleri,
- Silahlı Atış yarışmaları,
- Belediye başkanlarına ve diğer kamu görevlilerine ziyaretler,
- Ramazan ayında üye dernekler tarafından gerçekleştirilen faaliyetlere katılım,
- Yılda bir kez Sinoplu kamu görevlilerini bir araya getirme programı,
- Okuyan öğrencilere burs temini,
- Sinop'a yatırım imkânları ve teşvikler konulu panel, konuşmacı Sinop Valisi Dr. Ahmet Cengiz,
- Kentsel Dönüşüm ve Deprem paneli, konuşmacı Çevre ve Şehircilik eski Bakanı İdris Güllüce,

- Sinan Erdem kapalı spor salonunda Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ı ağırlama ve Sinoplu milletvekili aday adaylarının tanıtım programı.

4.7. Diğer Sivil Toplum Kuruluşları İle İlişkiler

Sinop Dernekleri Federasyonu Karadeniz Sivil Toplum Kuruluşları Birliği (KASTOB) üyesidir. KASTOB, Karadeniz'in doğal varlıklarının korunması, Karadenizlilerin kültürel, ekonomik ve sosyal birlikteliği için çalışan bir sivil toplum örgütüdür. Aynı zamanda Karadeniz Sivil Toplum Kuruluşları Birliği'nin üyeleri arasında iletişimin sağlanması ve artırılması amacıyla kurulmuştur.

Sinop Dernekleri Federasyonu aynı zamanda Tüm Sivil Toplum Kuruluşları Konfederasyonu (TSTK) üyesidir. Tüm Sivil Toplum Kuruluşları Konfederasyonu, bir kısım Federasyonların bir araya gelmesiyle oluşmuş bir sivil toplum örgütüdür. Amacı, üyeleri arasında işbirliğini artırmak ve birlikte hareket edilmesini sağlamaktır.

4.8. Politika Geliştirme Sürecinde Sinop Dernekleri Federasyonu Örneği

Sinop Dernekleri Federasyonu, öncelikli olarak İstanbul'da, akabinde Ankara ve Sinop'ta siyaset yapmak isteyen hemşerilerine, siyaset arenasında görev alabilmeleri için destek vermektedir. Ankara'da, Sinop'ta merkezi siyasetin içerisinde ve İstanbul'da bulunan 39 ilçede siyasi partilerin karar organlarında, İl ve ilçe yönetimlerinde, Büyükşehir belediyesi ve yerel belediyelerin yönetim süreçlerinde hemşerilerinin görev alabilmeleri için Federasyon, siyasi partiler ile temaslarda bulunabilmektedir.

Siyasal iktidar ile kurulan bu temas tek taraflı değildir. Siyasal partilerde iktidar olabilmek için sivil toplum örgütlerinin desteğini önemsemektedirler. Demografik yapı olarak ifade edebileceğimiz yani buldukları yerlerde bir arada yaşayan hemşeri grupları siyasal iktidar tarafından dikkat çekici bulunmaktadır. Seçim öncesi gösterecekleri adayları, sivil toplum kuruluşları ile görüşerek demografik yapı üstünlüğüne göre aday belirleme stratejisi izlenmektedir. Örneğin İstanbul'da Küçükçekmece'de Sinoplu nüfusu dördüncü sırada bulunmaktadır. Sarıyer'de Sivas

nüfusu birinci sırada yer almaktadır. Bu ilçelerde belediye başkanı, belediye başkan yardımcısı ve meclis üyeleri adayları belirlenirken siyasi partiler bu demografik yapıya göre hareket etmektedirler.

Sinop Dernekleri Federasyonu 'da milletvekili, belediye başkanı, belediye başkan yardımcısı, meclis üyesi ya da siyasi partilerin il ve ilçe yönetimlerinde yönetici olarak görev almak isteyen hemşerilerini, siyasal erklerle görüşerek hemşerilerinin bu yöndeki talep ve isteklerine destek vermektedir. Federasyonun bu desteği, öncelikli olarak üye derneklerin siyaset arenasında görmek istediği ve önerdiği hemşerilerine yöneliktir. Federasyonun bu desteği sayesinde önemli sonuçlar elde edilmiştir. Örneğin İstanbul'da Sinoplu meclis üyesi sayısı 2000'li yıllarda onlarla ifade edilirken, bugün gelinen noktada Federasyonun bu desteği ile birlikte bu sayı yüzlere ulaşmıştır.

Sinop Dernekleri Federasyonu siyaset yapmak isteyen hemşerilerini desteklemektedir. Ancak bu destek sınırsız değildir. Bu destek bir misyona ve şarta bağlanmıştır. Bu misyon şu şekilde ifade edilmektedir:

“Türkiye Cumhuriyeti, 29 Ekim 1923 tarihinde Mustafa Kemal Atatürk ve kurucu kahramanlar tarafından kurulmuştur. Başkentimiz Ankara'dır. Resmi dilimiz Türkçedir. Bayrağımız ay yıldız ve milli marşımız İstiklal Marşı'dır. Tüm bu hususlar anayasamız tarafından güvence altına alınmıştır. Türkiye Cumhuriyeti milleti egemenlik unsurlarıyla tektir ve üniter bir devlettir. Türk milleti de asla ayrılık kabul etmeyen bir bütündür.” Dolayısıyla Sinop Dernekleri Federasyonu, bu düşünce çerçevesinde hareket etmeyen hiçbir derneğe ve hemşerisine siyasi arenada destek vermemektedir.

Ayrıca Sinop Dernekleri Federasyonu, merkezi ve yerel siyasette, siyasal iktidarın karar alma süreçlerinde hemşerilerinin menfaat ve çıkarlarına, talep ve isteklerine göre aktif olarak katılım sağlamak ve bu istek ve talepleri siyasal iktidara iletmektedir. Örneğin Esenyurt belediyesi tarafından 2017 yılında, Esenyurt'ta inşaatına başlanılan Sinoplular Kültür Merkezi gibi.

SONUÇ

Sivil toplum örgütleri siyasal iktidarı değişik yöntemlerle etkilemeye çalışır. Buradaki amaç siyasal iktidarı ele geçirmek değildir. Siyasal iktidarı, karar alma süreçlerinde üyelerinin menfaat ve çıkarları doğrultusunda yönlendirmek için etkilemeye çalışırlar.

Sivil toplum örgütleri, siyasal iktidarı değişik yöntemlerle etkilemeye çalışır. Örneğin iktidar partisi üyeleriyle sıkı bir diyalog içerisine girerek, siyasal iktidarın alacağı kararlarda etki alanı kurmaya çalışırlar. Seçim öncesi siyasal iktidarın aday belirleme sürecine aktif olarak katılırlar. Kimlerin seçilip seçilmemesi gerektiği hususunda baskı grubu kurarak etkilemeye çalışırlar. Bu baskı yöntemleri siyasal iktidar üzerinde ikna, kitlesel eylem, maddi çıkar sağlama, miting, yürüyüş ve grev gibi şekillerde de ortaya çıkabilir.

Siyasal iktidar tarafından, herhangi bir durumla ilgili alınan ya da alınacak olan bir karar öncesinde sivil toplum örgütleri, konu ile ilgili olarak bir rapor hazırlayarak ya da halk oylamasının yapılmasını sağlayarak ta siyasal iktidarın kararlarını etkileyebilirler.

Sivil toplum örgütleri hangi siyasal hareket olursa olsun bu gibi süreçlerde doğru kararları desteklemeli yanlış kararlara ise itiraz etmelidir. Siyasal iktidar tarafından alınabilecek bir yanlış kararın önüne geçilebilmesi için sivil toplum örgütlerinin ortak hareket etmesi önemli bir unsurdur.

Sivil toplum örgütlerinin siyasal iktidara karşı tutumları her zaman muhalefet etme şeklinde değildir. Siyasal iktidar, sivil toplum örgütlerinin temsilcileri ile bir araya gelerek karar alma süreçlerinde bu temsilcilerin öneri ve uyarılarını dikkate alarak hareket edebilirler. Siyasal iktidar, rasyonel siyaset çerçevesinde bazı durumlarda bilgi ve bilirkişilik ihtiyacı hissederler. İşte bu bilirkişilik ihtiyacını sivil toplum örgütlerine danışarak sağlayabilirler.

Araştırma sonucundaki bulgulara göre aşağıdaki önerilerde bulunulabilir.

- Sivil toplum örgütleri toplumun fayda ve yararına olan her türlü projeyi destekleyerek siyasal iktidarın alacağı kararlar üzerinde destek vermelidirler.
- Siyasal iktidarın sivil toplum örgütlerini kontrol altına alma çabalarına sivil toplum örgütü yöneticileri asla müsaade etmemelidir. Modern toplum olma yolunda bu kriter çok önemlidir.
- Siyasal iktidar toplumu ilgilendiren her türlü konularda işin nasıl geliştirilmesi gerektiğini, siyasetin eksik gördüğü yönler olabileceğini sivil toplum örgütlerinin temsilcileriyle temas kurarak ve beraber hareket ederek öğrenebilirler. Örneğin bugünlerde kamuoyunu meşgul eden çalışanlara yönelik siyasal iktidar tarafından yapılmak istenen kıdem tazminatı düzenlemesi güzel bir örnek olarak gösterilebilir. Siyasal iktidar sivil toplum örgütü olan sendikaların konu ile ilgili tavrı karşısında geri adım atmıştır.
- Günümüzde siyasal iktidarların, merkezi ve yerel siyasette milletvekili, belediye başkanı ve meclis üyesi gibi adaylarını sivil toplum örgütleri içerisinde önemli bir yeri olan hemşeri dernekleri üzerinden belirlemek istemeleri, siyasal iktidar-sivil toplum örgütleri ilişkisine örnek teşkil etmektedir.

KAYNAKÇA

- Aksoy, N. (2008). **Sivil Toplum ve Baskı Grupları**. Kaknüs Yayınları, İstanbul.
- Aktan, C., Coşkun, Ay H., Çoban H., Dileyici D. (2007). **Siyasal Karar Alma Sürecinde Çıkar Gruplar Modern Politik İktisat: Kamu Tercih**. Ankara, Seçkin Yayınları.
- Aksoy, N. (2008). **Sivil Toplum ve Baskı Grupları**. Kaknüs Yayınları, İstanbul.
- Aktan, C., Coşkun, Ay H., Çoban H., Dileyici D. (2007). **Siyasal Karar Alma Sürecinde Çıkar Gruplar Modern Politik İktisat: Kamu Tercih**. Ankara, Seçkin Yayınları.
- Abdullah Ç., Şuayip A. (2006). **Sivil Toplum Örgütlerinin Siyasal İktidarı Etkileme Yöntemleri**. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 16, Sayı: 2, Elazığ.
- Arsava, F. (2006). **Avrupa Birliği'nde Lobicilik**. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Ankara.
- Bayram, R. (2015). **Devlet Yönetiminde Sivil Toplum Örgütlerinin Rolü Ve Önemi**. TİDSAD Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi, The Journal of Turk & Islam World Social Studies Yıl: 2, Sayı: 3, Haziran.
- Çaha, Ö., Çaylak, A., Tutar H. (2013). **Tra2 Bölgesi Sivil Toplum Kuruluşları Profili**. T.C. Serhat Kalkınma Ajansı, Ankara.
- Çevikbaş, R. (2008). **Yerel Yönetimlerde Siyasal Katılım**. Türk İdare Dergisi, Y. 80,S. 461, Aralık, Ankara.
- Emini, Tufan, Filiz (2013). **Sivil Toplum Kuruluşlarının Politika Belirleme Sürecindeki Rolü: TÜSİAD Örneği**. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 36.
- Edisyon, (2005). **Sivil Toplum ve Demokrasi**. Kaknüs Yayınları, İstanbul.
- Gümüş, A. Tarık. (2014). **Demokrasilerde Sivil Toplum ve Devlet-Sivil Toplum İlişkisinde Karşılaşılabilecek Sorunlar**. Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XVIII, 531-533.
- İki Sempozyum. (2004). **Türkiye'de Sivil Toplum Kuruluşları**. 18-19 Haziran 2004 (Katılımcı Demokrasi, Sivil Ağlar ve STK'lar), 10-11 Aralık 2004 (STK'lar ve Destek İletişim Merkezleri: Deneyimler, Sorunlar, Gözlemler), Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, Sena Ofset, 40.

Keyman, Fuat. (2004). **Türkiye’de ve Avrupa’da Sivil Toplum**. İstanbul Bilgi Üniversitesi, Sivil Toplum Kuruluşları Eğitim ve Araştırma Birimi, Sivil Toplum ve Demokrasi Konferans Yazıları No 3, 23.

Korhan, Gümüş. (2004). **Yakın Tarihimize STK Hareketinin Gelişimi ve Kamu Sivil Toplum Kuruluşları İlişkisi**. İstanbul Bilgi Üniversitesi, Sivil Toplum Kuruluşları Eğitim ve Araştırma Birimi, Savunuculuk ve Politikaları Etkileme Konferans Yazıları, No 3.

Talas, Mustafa. (2011). **Sivil Toplum Kuruluşları ve Türkiye Perspektifi**. TÜBAR-XXIX, 387.

Türkiye Ekonomik Ve Toplumsal Tarih Vakfı. (2002). **STK’lar, Yerelleşme ve Yerel Yönetimler**. Numune, İstanbul.

Yıldız, Özkan. (2007). **Sivil Toplum Örgütleri, ‘Özerklik’: Kavramsal Bir Açılım**. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 6 (1).

<http://www.sivilakademi.com/sivil-toplum-nedir/>.

<https://www.mevzuatdergisi.com/2003/09a/02.htm>.

http://www.akademiktisat.net/calisma/kamu_yonetim/baski_grup_ekaplan.htm.

<https://www.mevzuatdergisi.com/2003/09a/02.htm>.

ÖZGEÇMİŞ

Fatih ERDOĞMUŞ, 14 Kasım 1976 tarihinde İstanbul'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini İstanbul'da tamamladı. 1996 yılında Sakarya Üniversitesi Elektrik Bölümünü kazandı. 2012-2015 yılları arasında Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi'nde eğitimini tamamladı. 2003 yılından itibaren İnşaat ve iskele sektöründe şirket ortağı olarak iş hayatına devam etmektedir.

Sivil toplum kuruluşlarında çeşitli görevler almıştır. İlk olarak 1994 yılında Sinop Seyit Bilal Kültür ve Yardımlaşma Derneği'nde yönetim kurulu üyesi ve akabinde dernek başkanlığı yaptı.

2003 yılında bünyesinde yüze yakın hemşeri derneklerini barındıran İstanbul'da faaliyet gösteren Sinop Dernekleri Federasyonu'nda önce yönetim kurulu üyesi olarak görev aldıktan sonra akabinde 1. Bölge Başkanlığı görevini yürüttü. 2005 yılında gerçekleştirilen Federasyonun Genel Kurulu'nda yeniden yönetim kurulu üyesi olarak seçilip Genel Başkan Vekilliği görevini 6 yıl ifa etti.

Aynı zamanda Karadeniz Sivil Toplum Kuruluşları Konfederasyonu'nda delegelelik ve yönetim kurulu üyeliği, ayrıca Tüm Sivil Toplum Kuruluşları Konfederasyonu'nda yönetim kurulu üyeliği yapmıştır.

1994-2015 yılları arasında çeşitli siyasi partilerde; üniversitede okul temsilcisi, mahalle başkanlığı, ilçe yönetim kurulu üyeliği, ilçe başkan yardımcılığı ve en son İstanbul'da 2015 yılı Haziran ve Kasım aylarında yapılan genel seçimler öncesinde seçim koordinasyon merkezinde başkan yardımcılığı görevlerinde bulundu.

İnşaat ve iskele sektöründe şirket ortağı olarak faaliyet gösterirken aynı zamanda eğitim hayatına devam etmiş olup, Nişantaşı Üniversite Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalında "Sivil Toplum Örgütlerinin Siyasal İktidarı Etkileme Yöntemleri Ve Sinop Dernekleri Federasyonu Örneği" konulu tez çalışması mevcuttur. Evli ve iki çocuk babası olup, yabancı dili İngilizcedir.